

Dr. Papp László PhD*

ÚJ TENDENCIA VAGY MÚLÓ SZESZÉLY? A SZELLEMITULAJDON-VÉDELMI BÍRÁSKODÁS ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉSE

Az utóbbi évtizedekben erősödő gazdasági globalizáció a szellemi tulajdon-jogok terén is éreztette hatását. 2014-ben a szabadalmi bejelentések száma világszerte 4,5%-kal, míg a védjegybejelentéseké 6%-kal nőtt.¹ Mindez több országot arra késztetett, hogy szellemi tulajdon-védelmi intézményrendszerét, azon belül is az igényérvényesítés intézményrendszerét átgondolják. A szabadalmi bírászkodás, azaz a találmányi szabadalmak oltalmának jogi védelme magánjogunk egyik speciális területe. Európa jogrendszereiben a 19. század végétől a szabadalmazás anyagi előfeltételei nagymértékben, 1974-től pedig szó szerint meg-egyeznek. E feltételek: *a)* találmányi jelleg; *b)* feltalálói tevékenység; *c)* újdonság; *d)* ipari alkalmazhatóság. E kritériumokból is látszik, hogy a szabadalmi jogszolgáltatás körében a műszaki kérdés a szabadalmazás valamennyi feltételét annyira áthatja, hogy élesen el sem választható a jogkérdéstől. Ezekben a műszaki kérdésekben a döntésben egy átlagos kvalitású jogász bírónak nincs elegendő szaktudása, ami vagy műszaki képzéssel is rendelkező bírót feltételez, vagy a műszaki kérdésben jártas szakember eljárásba való bevonását vonja maga után. Mindez a 19. század végétől a szabadalmi perekben általában ülnökök alkalmazását jelentette. Szinte alig találunk olyan országot, amely ne alkalmazna ülnököket vagy speciális képzésű bírót a szabadalommal összefüggő perekben.² Abban a kérdésben, hogy ez a sajátos összetételű tanács vagy bíró hol helyezkedjen el az igazságszolgáltatás szervezetrendszerében, viszont már megoszlanak a nemzeti elképzelések, hiszen mind rendes bírósági, mind különbírósági megoldásokra is találunk példákat. A tanulmány a teljesség igényére törekedve kívánja bemutatni Európa szervezeti megoldásait, s azt reprezentatív módon kiegészítve amerikai és ázsiai mintákkal, egyfajta modellképzésre tesz vállalkozást.

I.

A kérdéskör alaposabb tanulmányozásához a szabadalmi bírászkodás fogalmát kell meghatározni. A szabadalmi perekben a jogszolgáltatás sajátosságát az említett műszaki, technikai jelleg adja, amely azonban egyéb iparjogvédelmi intézményekre is jellemző. Így tágabb összefüggésben iparjogvédelmi vagy akár szellemi tulajdon-védelmi bírászkodásról is beszélhe-

* Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jegtörténeti Tanszék.

¹ Adjudicating Intellectual Property Disputes, International Chamber of Commerce, 2016, p. 7: <https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2016/04/ICC-report-on-Specialised-IP-Jurisdictions.pdf>.

² Ilyen ország többek között Albánia, Costa Rica, Guatemala és Honduras. Vö.: i. m. (1), p. 10.

tünk. A szellemi tulajdon-védelem körében a szerzői jog és az iparjogvédelmi intézmények között olyan lényeges különbség fedezhető fel, amely rendszertanilag indokolhatja a szerzői jogi jogviták leválasztását. Ennek ellenére találkozunk olyan országokkal, – mint például Tajvan vagy Thaiföld – ahol a szellemi tulajdon-védelmi bíraskodást a lehető legtágabban értelmezik. Általánosságban azonban megállapítható, hogy az iparjogvédelmi bíraskodás központi eleme a szabadalmi ügyekben való bíraskodás, amelyhez eseti jelleggel védjegy-ügyi vagy mintaoltalmi kérdések is párosulhatnak.³ Mindezekből következik, hogy akkor, amikor a szabadalmi bíraskodás szervezetrendszerét vizsgáljuk, az egyes nemzetállami megoldásoknál figyelembe kell venni annak tágabb értelmezését is. A bíraskodás fogalmának a meghatározása során tekintettel kell lenni arra is, hogy milyen jellegű jogviták elbírálását tekintjük szabadalmi bíraskodásnak. A szabadalmakkal összefüggő peres ügyek háromféle eljárásban jelentkezhetnek. A legáltalánosabb a megadott szabadalmak megsértéséből eredő magánjogi igények (bitorlási keresetek) elbírálása, ami a polgári peres eljárás körébe tartozik. A legtöbb országban azonban a szabadalombitorlás egyúttal bűncselekmény is, így az igény büntetőeljárásban is érvényesíthető. S végezetül az oltalom odaítélése minden országban közigazgatási eljárás keretében zajlik, amelyben a közigazgatási szerv döntésével szemben bírói felülvizsgálatnak van helye. Szinte alig ismerünk olyan országot, ahol egy közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata kizárt lenne. Tekintettel arra, hogy a szabadalmi hivatalok oltalmat odaítélő – vagy éppen megtagadó – határozata egy közigazgatási határozat, így a szabadalmi bíraskodás meghatározása során nyilatkozni kell arról is, hogy ezen határozatok bírói felülvizsgálata tekinthető-e szabadalmi bíraskodásnak. Ez utóbbi miatt a közigazgatási bíraskodás szervezetrendszerével való kapcsolatot is elemezni kell az egyes nemzeti szabályozások során. Néhány európai ország – így többek között Bulgária, Csehország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Luxemburg,⁴ Macedónia, Svájc⁵, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia – a szabadalmi hivatalok határozatai, illetve a megadott szabadalmak érvénytelenítése iránti és a hivatal által elbírált keresetek felülvizsgálatát a közigazgatási bíróságokhoz utalja.⁶

Általánosságban azt látjuk, hogy az iparjogvédelmi bíraskodás központi eleme a szabadalmi bíraskodás, és annak is csak a magánjogi oldala. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a

³ Jacques De Werra: Specialised IP Courts: Issues and Challenges. In: Specialised Intellectual Property Courts-Issues and Challenges, Global Perspectives for the Intellectual Property System, CEIPI-ICTSD, 2016, p. 23: http://www.ictsd.org/sites/default/files/research/Specialised%20Intellectual%20Property%20Courts%20-%20Issues%20and%20Challenges_0.pdf.

⁴ Luxemburg esetében csak a Szellemi Tulajdon Hivatala előtt lefolytatott engedélyezési eljárások során hozott határozatok felülvizsgálatára vonatkozik, a hivatal előtt érvénytelenítési eljárás nem indítható.

⁵ Svájc esetében csak a Szövetségi Szellemi Tulajdon Hivatala előtt lefolytatott engedélyezési eljárások során hozott határozatok felülvizsgálatára vonatkozik, a hivatal előtt érvénytelenítési eljárás nem indítható.

⁶ Towards an Enhanced Patent Litigation System and a Community Patent – How to Take Discussions Further, Document WD 11622/07 PI 135 (Jul.12, 2007), p. 11., 15., 16., 21: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011622%202007%20INIT>.

szabadalmakkal kapcsolatban valamennyi magánjogi igényt a szabadalmi bírászkodás fogalma alá lehet vonni. Az eljárás peres jellege, és a szabadalmi bírászkodás szűkebb vagy tágabb értelmezése komplex megvilágításba helyezi annak a kérdésnek az eldöntését, hogy a speciális képzéssel rendelkező bíró vagy a sajátos összetételű bírói tanács hol helyezkedjen el az igazságszolgáltatás szervezetrendszerében.

E kérdés megválaszolásában a nemzetközi egyezmények sem adnak eligazítást. A Párizsi Uniós Egyezmény⁷ – továbbiakban PUE – a részes államok részére a jogközelítés módszerével minimumkövetelményeket állapított meg, csak azt a kötelezettséget írta elő, hogy az ipari tulajdon védelmére külön hatóságot kell felállítaniuk.⁸ Azonban sem a PUE, sem annak módosításai nem határozták meg, hogy mit kell „iparitulajdon-jog védelme” alatt érteni. Így a 20. század első felében a részes államok egy része ezt úgy értelmezte, hogy csak az engedélyezési eljárásra mint közigazgatási eljárásra kell egy külön hivatalt felállítani, míg egy másik részük ezt a megadott szabadalmakkal összefüggő jogvitákra is kiterjesztette. A második világháborút követően, 1967. július 14-én megszületett a Szellemi Tulajdon Világszervezete (továbbiakban WIPO), amely az ENSZ egyik szakosított szerveként működik.⁹ A szervezet égisze alatt 1974-ben létrejött a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (továbbiakban PCT), amelyhez Magyarország az 1980:14. tvr.-tel csatlakozott. Az egyezmény célja a nemzetközi szabadalmi bejelentések benyújtásával és vizsgálatával kapcsolatos együtműködés megkönnyítése volt, így a bírósági joghatósági kérdésekről nem rendelkezett. 1994-ben a Marakesh-i Szerződés létrehozta a Kereskedelmi Világszervezetet (továbbiakban WTO), amelynek égisze alatt megszületett a Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól (továbbiakban TRIPS-megállapodás). A TRIPS-megállapodás 42. cikke értelmében a szerződő államok kötelesek biztosítani a jogosultak számára, hogy a megállapodásban rögzített szellemi tulajdon-jogaik megsértéséből eredő igényeiket bírósági úton érvényesíthessék. Ebből következik, hogy a TRIPS-megállapodás a magánjogi, büntetőjogi igények, illetve a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatát is előírja, azonban annak szervezetéről, illetve a nemzeti bírósági szervezetben elfoglalt helyéről hallgat.¹⁰ Így az univerzális egyezmények a bírósági szervezeti kérdéseket a részes államok hatáskörébe utalják, amely hatáskört regionális nemzetközi szerződések korlátozhatják.¹¹

A szellemi tulajdon-védelmi bírászkodás terjedelmére és a nemzetközi kötelezettségvállalásokra tekintettel a vizsgált országok megoldásai alapján az alábbi modellek fedezhetőek

⁷ Az egyezmény 1884 óta van hatályban, s jelenleg 169 ország a tagja, Magyarország az 1908:LII. törvénycikkkel csatlakozott hozzá. Vö.: Papp László: Magyarország és az iparjogvédelmi unió a XX. század első évtizedeiben. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évf. 4. sz., 2012. augusztus, p. 59–73; Papp László: A szabadalmi jogvédelem történeti perspektívái. Gondolat Kiadó, Budapest, 2015, p. 48–51.

⁸ Párizsi Uniós Egyezmény 12. cikk.

⁹ Magyarország 1970-ben csatlakozott a szervezetet létrehozó egyezményhez, amelyet az 1970:18. tvr. hirdetett ki.

¹⁰ De Werra: i. m. (3), p. 21.

¹¹ Jumpol Pinyosinwat: A Model of Specialized Intellectual property Court in Developing Countries, Waseda, 2010, p. 5.

fel: a) kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság;¹² b) kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság speciális összetételű tanácsa;¹³ c) kereskedelmi bíróság;¹⁴ d) közigazgatási bíróság; e) szakosított (külön-) bíróság.¹⁵

Tekintettel a szellemi tulajdon-védelmi bíraskodás tág értelmezésére, alig találunk olyan országot, amelyik csak az egyik modellbe tartozó lenne.

II.

Európában kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság jár el szellemi tulajdon-védelmi jogvitákban Albániában,¹⁶ Belgiumban, Bulgáriában,¹⁷ Cipruson,¹⁸ Csehországban,¹⁹ Észtországban,²⁰ Izlandon,²¹ Hollandiában,²² Litvániában,²³ Lengyelországban,²⁴ Luxemburgban,²⁵ Magyarországon, Macedóniában,²⁶ Monacóban,²⁷ Szlovéniában²⁸ és Szlovákiában.²⁹ Azonban az ebbe a modellbe tartozó országok sem egységesek, ugyanis két szempont szerint tovább differenciálhatóak: *egyrészt* a közigazgatási bíraskodással való kapcsolatuk, *másrészt* az eljárási fokok alapján. Ugyanis Bulgáriában, Csehországban, Lengyelországban, Luxemburgban, Szlovákiában és Szlovéniában a szabadalmi hivatalok oltalmat oda- vagy oda nem ítélő határozatát közigazgatási bíróságok vizsgálják felül. Továbbá az említett országokban a megadott szabadalmak megsemmisítésére irányuló

¹² Ebbe a modellbe azok az országok tartoznak, amelyek bírói tanácsai csak jogi végzettséggel rendelkező jogászokból állnak. Ebből adódóan ha egy jogászbírókból álló tanács általában iparjogvédelmi perekkel foglalkozik, az attól még általános összetételűnek minősül.

¹³ Ebbe a modellbe azok a rendes bíróságon belül szerveződő bírói tanácsok tartoznak, ahol a bíró a jogi képzés mellett technikai végzettséggel is rendelkezik, vagy a jogi képzésű bírósággal szemben technikai végzettségű szakemberek is bíraskodnak.

¹⁴ Kereskedelmi bíróságok alatt a szakosított, illetve a rendes bíróságon belül szerveződő kereskedelmi bíróságokat is érteni kell.

¹⁵ Kizárólag szellemi tulajdon-védelemmel foglalkozó különbíróság.

¹⁶ Law No. 8116 of 29 March 1996 on Code of Civil Procedure Art. 348., Art. 334-336.

¹⁷ Patent Law as amended No. 59 of July 20, 2007, Art. 64.

¹⁸ Patent Law – No. 16(I) of 1998, Art. 61.

¹⁹ Enforcement of Industrial Property Rights and on the Amendment of Industrial Property Protection Acts – No. 221/2006 Coll, II. Sec. 6.

²⁰ Patent Act – RT I 1994, 25, 406, 55. §.

²¹ Patents Act No. 17/1991, Art. 64.

²² Stuart J. H. Graham, Nicolas van Zeebroeck: Comparing Patent Litigation Across Europe: First Look. Stanford Technology Law Review, 17. évf., 2014, p. 668.

²³ Patent Law of the Republic of Lithuania of 18 January 1994, No. I-372; Art. 40, 45.

²⁴ Patent Litigation in Europe, European Patent Academy, 2016, p. 104: [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponot.nsf/0/05B84848CBCF7338C1257833003C2531/\\$File/patent_litigation_in_europe_2016_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponot.nsf/0/05B84848CBCF7338C1257833003C2531/$File/patent_litigation_in_europe_2016_en.pdf).

²⁵ I. m. (24), p. 81.

²⁶ Law on Industrial Property No. 21/09 of 2009, Art. 291.

²⁷ Patents Act – Act No. 9 of 15 December 1967, Sec. 63.

²⁸ Rohazar Wati Zuallcoblej (szerk.): Study on Specialized Intellectual Property Courts. International Intellectual Property Institute and the United States Patent and Trademark Office, 2012, p. 28

²⁹ Zuallcoblej: i. m. (28), p. 28.

keresetek szintén a szabadalmi hivatalok hatáskörébe tartoznak, így ezek bírói felülvizsgálata is a közigazgatási bíróságokra tartozik. Ezen túl az első modellbe tartozó országok nem egységesek abban, hogy az említett modell a peres eljárás valamennyi fokán érvényesül-e. A specifikációt teljes mértékben nélkülöző, azaz a peres eljárás mindkét – esetleg harmadik – fokán rendes bíróság általános tanácsában való ítélezést Albánia, Bulgária, Csehország, Ciprus, Észtország, Izland, Litvánia, Lengyelország, Luxemburg, Macedónia, Monaco, Szlovákia és Szlovénia alkalmazza. Ebből következik, hogy a fennmaradt országok csak az eljárás első vagy második fokán alkalmazzák a rendes bíróság általános bírói tanácsát. Belgiumban, Hollandiában és Magyarországon mind a bitorlási, mind a megsemmisítési keresetek másodfokú elintézésében jár el ilyen tanács. Mindezekből következik, hogy sok esetben az első modellbe tartozó országokban a közigazgatási bíróságok általi „tehermentesítés” miatt a rendes bíróságok elé már csak a bitorlási keresetek kerülnek, illetve az általános tanácsi formáció – Belgium, Hollandia és Magyarország esetében – csak a jogorvoslati szakban érvényesül. Európán kívül Iránban, Új-Zélandon, Suriname-ben és Szingapúrban hiányzik teljes mértékben a specifikáció a szellemitulajdon-védelmi bírászkodásban.

A második modellbe azok az országok tartoznak, amelyek rendes bíróságon belül speciális összetételű tanácsban bírálják el a szellemitulajdon-védelmi pereket. Ebbe a csoportba tartozik Fehéroroszország, Franciaország,³⁰ Görögország,³¹ Hollandia,³² Magyarország,³³ Németország,³⁴ Norvégia,³⁵ Olaszország³⁶ és Románia.³⁷ Az e modellbe tartozó országok sem egységesek abban a tekintetben, hogy a peres eljárás minden fokán érvényesül-e a sajátos tanácsi összetétel. Mind az elsőfokú, mind a másodfokú eljárásban érvényesül Franciaország, Fehéroroszország, Görögország, Hollandia, Németország, Norvégia, Olaszország és Románia esetén, míg Magyarország kapcsán csak az elsőfokú peres eljárásban. Az ebbe a modellbe tartozó bírói tanácsok specialitását az adja, hogy jogi végzettséggel rendelkező bírók mellett csak technikai vagy technikai és/vagy jogi végzettségű tagok is ítéleznek.

A harmadik modellbe azok az országok tartoznak, amelyek a kereskedelmi bíróságokon belül bírálják el a szellemitulajdon-védelmi jogvitákat. Ebbe a csoportba tartozik Ausztria, Belgium, Dánia, Horvátország, Spanyolország, és Szerbia.³⁸ Horvátországban és Szerbiában a kereskedelmi bíróságok ugyanúgy járnak el a szellemitulajdon-védelem terén, mint

³⁰ *Katrin Cremers, Max Ernicke, Fabian Gaessler, Dietmar Harhoff, Christian Helmers, Luke McDonagh, Paula Schliessler, Nicolas van Zeebroeck: Patent Litigation in Europe, Discussion Paper No. 13-072, 2013, p. 22: <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp13072.pdf>*

³¹ Law 2943/12.09.2001 III Art. 9-10.

³² *Cremers, Ernicke, Gaessler, Harhoff, Helmers, McDonagh, Schliessler, van Zeebroeck: i. m. (30), p. 27.*

³³ A találmányi szabadalmakról szóló 1995. évi XXXIII. tv. 87. §.

³⁴ *Graham van Zeebroeck: i. m. (22), p. 671; Patent Act as amended up to Act of October 19, 2013, Sec. 143.*

³⁵ *Zuallcoble: i. m. (28), p. 26; Patents Act – Act No. 9 of 15 December 1967, Sec. 63.*

³⁶ *Zuallcoble: i. m. (28), p. 24.*

³⁷ I. m. (24), p. 111.

³⁸ *Zuallcoble: i. m. (28), p. 25–28.*

bármely más kereskedelmi jellegű jogvitában, így az eljáró bírói tanács az iparjogvédelem terén speciális képesítéssel nem rendelkezik. Spanyolországban az elsőfokú bíróság bírója bír speciális képesítéssel, míg Ausztriában, Belgiumban, és Dániában az eljáró bírói tanácsban vannak a jogi képesítésű bírák mellett műszaki képesítéssel rendelkező tagok is. Belgiumban 2015. január 1-jét megelőzően Antwerpen, Brüsszel, Gent, Liège és Mons kereskedelmi bíróságai rendelkeztek elsőfokú hatáskörrel, majd 2015-től kezdve csak a brüsszeli (Brussels Commercial Court). Dániában a Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság (Maritime and Commercial Court) speciális összetételű tanácsa jár el első fokon, míg a belga szabályozáshoz hasonlóan a fellebbvitel már általános tanácsi formációban történik. Ausztriában első fokon a Bécsi Kereskedelmi Bíróság (Commercial Court of Vienna) jár el, azonban, a belga és a dán szabályozástól eltérően, Ausztriában a másodfokon eljáró Bécsi Tartományi Fellebbviteli Bíróság (Higher Regional Court of Vienna) is speciális tanácsi összetételben ítélezik.³⁹ Ebből adódóan az ebbe a modellbe tartozó országok közül az osztrák szabályozás annyiban sajátos, hogy a speciális tanácsi összetételt a fellebbvitel során is érvényre juttatja.

Európán kívül kereskedelmi bíróságok járnak el szellemi tulajdon-védelmi perekben Azerbajdzsánban, Egyiptomban, Marokkóban, Tádzsikisztánban, Tanzániában és Ugandában.

A negyedik modellbe azok az országok tartoznak, amelyek közigazgatási bíróságok elé utalják a szellemi tulajdon-védelmi perek egy részét. E kategória azért képez önálló modellt, mert vannak olyan országok, amelyek a szabadalmi hivatalok döntései feletti törvényességi felülvizsgálatot a közigazgatási jogvédelem általános, nemzeti fórumrendszerin keresztül biztosítják, míg más államok attól eltérően, ezt egy kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező, rendes bíróság elé utalják.⁴⁰ Így ebbe a modellbe tartozik Bulgária, Ciprus, Csehország, Finnország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Macedónia, Spanyolország, Svájc, Szerbia, Szlovákia és Szlovénia. Ezek az országok tovább csoportosíthatóak aszerint, hogy a nemzeti szabadalmi hivatalok hatáskörébe az oltalom odaítélésén túl beletartozik-e a megadott szabadalom megsemmisítésére irányuló eljárás. Amennyiben igen, azt tapasztaljuk, hogy a két legjelentősebb – legalábbis számszerűségében – eljárási forma, azaz a bitorlási és megsemmisítési eljárások a bírósági szakaszban párhuzamos fórumrendszerben zajlanak. Az említett országok közül ezt a megoldást alkalmazza Bulgária, Csehország, Horvátország, Lengyelország, Macedónia, Szerbia, Szlovákia. A szellemi tulajdon-védelmi bíráskodásnak a közigazgatási jogvédelem fórumrendszerével való összevetése már csak azért is érdekes, mert Szlovénia és Ciprus kivételével⁴¹ az ebbe a modellbe tartozó országok a közigazgatási bíróságokat csak a nemzeti szabadalmi hivata-

³⁹ Toshiyuki Kono (szerk): *Intellectual Property and Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2012, p. 319.

⁴⁰ Ez utóbbiba tartozik Magyarország is, ahol a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által hozott határozatot nem a Fővárosi Munkaügyi és Közigazgatási Bíróság, hanem a Fővárosi Törvényszék előtt lehet megtámadni.

⁴¹ E két ország a szellemi tulajdon-védelmi perek elbírálásában az általános tanácsi formációt alkalmazza.

lok oltalmat odaítélő határozatainak a felülvizsgálatára veszik igénybe. Mindez a szellemi-tulajdon-védelmi bíráskodás vonatkozásában azt is jelenti, hogy a specifikáció⁴² érvényre juttatása egyfajta centralizációt jelent, amely felülírja a közigazgatási jogvédelem nemzeti fórumrendszerét. Hiszen egyetlen olyan európai országot sem ismerünk, amely a speciális tanácsi formáció vagy a szakosított bíróság alkalmazása mellett közigazgatási bíróság hatáskörébe utalná a megsemmisítési eljárások bírósági felülvizsgálatát, amennyiben az első fokon a nemzeti szabadalmi hivatal előtt zajlik.

S végezetül az ötödik modellbe tartozó országok szakosított (külön)bíróságot állítottak fel a szellemi-tulajdon-védelmi perek elbírálására. Ebbe a csoportba tartozik Anglia és Wales,⁴³ Finnország,⁴⁴ Németország,⁴⁵ Portugália,⁴⁶ Svájc⁴⁷ és Svédország.⁴⁸ Kétségtelen, hogy Európában a legrégebbi szakosított iparjogvédelmi bíráskodással Anglia és Németország rendelkezik. Jelenleg az *Egyesült Királyságban* több különféle bírósági szervezet létezik az ipar-tulajdon-védelmi perekre. Észak-Írországban és Skóciában nincsenek szakosított bíróságok, és technikai képzettséggel rendelkező ülnököket sem alkalmaznak. Angliában és Walesben szakosított szabadalmi bíróságok működnek. A modern angol bírósági szervezet rendszere a 19. század második felében honosodott meg, s specifikáció irányába történő elmozdulás az 1873-as bírósági reformhoz⁴⁹ köthető, amely modernizálta az angol felsőbbbíráskodást, és a High Court részlegeként a Chancery Divisioⁿ⁵⁰ állította fel. 1873-tól kezdve a bíróság foglalkozott szabadalmi perekkel, s általánosságban igaz, hogy kezdetben az angol bírák technikai képzéssel nem rendelkeztek. 1932-ben az angol szabadalmi hivatal fellegbviteli fórumaként felállításra került a Patents Appeal Tribunal.⁵¹ A második világháború után már az angol kormányzat köreiben is elfogadottá vált, hogy a szabadalmi perek elhúzódnának és szakszerűtlen elintézésének az oka a speciális szakismeret hiánya.⁵² 1949 után általánossá vált Angliában a műszaki szakismerettel rendelkező bírák alkalmazása. Az 1970-es években felmerült, hogy a Chancery Division of High Court részeként egy kifejezetten⁵³ csak szellemi-tulajdon-védelemmel foglalkozó bíróságot (Patent Court) kellene felállítani, és a Patent Appeal Tribunalat meg kellene szüntetni, s felülvizsgálati jogkörét a

⁴² Ezalatt a második, harmadik és ötödik modell szervezeti megoldásait is érteni kell.

⁴³ Copyright, Designs and Patents Act 1988, 287. §.

⁴⁴ Patent Act – No. 550 of December 15, 1967, 27. §.

⁴⁵ *Graham, van Zeebroeck*: i. m. (22), p. 670; Patentgesetz 65. §.

⁴⁶ Industrial Property Code – No. 46/2011 of June 24, Art. 40.

⁴⁷ I. m. (24), p. 25.

⁴⁸ I. m. (24), p. 119.

⁴⁹ The Judicatura Acts 1873–1875. Lásd bővebben: *Arthur Wilson*: The Supreme Judicatura Acts 1873 and 1875, London, 1875.

⁵⁰ E bíróság jogelődje a Court of Chancery volt.

⁵¹ *Klaus Bohem*: The British Patent System. Cambridge University Press, Cambridge, 1967, p. 154.

⁵² *Zuallcoble*: i. m. (28), p. 122.

⁵³ Hiszen a Chancery Division szabadalmi perek mellett más perekben is eljár.

felsőbírószághoz kellene telepíteni. A szervezeti reformra az 1977-es szabadalmi törvényig⁵⁴ kellett várni, amely felállította a Patent Courtot a Chancery Division of High Court részeként. Így 1977-től kezdve e bírói fórum látja el az Egyesült Királyság Szellemitulajdon-védelmi Hivatala feletti törvényességi felügyeletet. A megnövekedett ügyteher miatt 1990-ben a Patent Court mellett létrejött a Patent County Court (PCC), ami a kisebb pertárgyértékű ügyeket bírálta el.⁵⁵ Angliában a '90-es évek végétől a PCC szervezeti és eljárási reformja folyamatosan napirenden volt, ennek eredménye a 2012-ben felállt Intellectual Property Enterprise Court (IPEC).

Németországban az 1877-es német szabadalmi törvény állította fel a Császári Szabadalmi Hivatalt (Kaiserliches Patentamt),⁵⁶ amely részben közigazgatási, részben bírói jogkört ellátó, független szerv volt.⁵⁷ A második világháborút követően a hivatalt újjászervezték, majd 1961-ben a hivatal határozatainak a felülvizsgálatára és a megsemmisítési keresetek elbírálására a Bundespatentgericht (BPG) mint szakosított bíróság került felállításra. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a BPG minden szellemitulajdon-védelmi perben eljárhatna, ugyanis Németországban is érvényesül a bifurkációs szemlélet. Sőt, a szabadalmi jog terén a bifurkáció őshazájának egyenesen Németországot tekinthetjük.⁵⁸ A jogintézmény értelmében egy bitorlási perben nem lehet viszontkeresettel támadni a szabadalom érvényességét, mivel az külön eljárásban bírálható csak el. A német szemléletben mindez egy másik bíróságot is jelent, így a szellemitulajdon-védelmi perek megszlanak a BPG és a tartományi bíróságok között.⁵⁹ A tartományonként kijelölt helyi bíróságok járnak el első fokon a bitorlási perekben, ahonnan a tartományi fellebbviteli bíróságokhoz, végső soron pedig a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz lehet fordulni.⁶⁰ A helyi, illetve a tartományi fellebbviteli bíróságokon belül három hivatásos bíróból álló, kifejezetten szellemitulajdon-védelemmel foglalkozó tanácsok működnek.⁶¹ Ebből adódóan a BPG hatásköre a német szabadalmi hivatal

⁵⁴ A törvény a szervezeti reform mellett az Európai Szabadalmi Egyezményhez való csatlakozásból fakadó jogszabályi változtatásokat is megoldotta.

⁵⁵ International Survey of Specialised Intellectual Property Courts and Tribunals. London, 2007, p. 31; *Pinyosinwat*: i. m. (11), p. 15.

⁵⁶ 1919-től Reichspatentamt, majd 1998-tól Deutsches Patent- und Markenamt.

⁵⁷ *E. Schuster*: The New German Patent Act. The Law Quarterly Review, 8. évf., 1892, p. 77; *Josef Kohler*: Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung. J. Bensheimer, Mannheim, 1900, p. 675–689; *Papp László*: Mérföldkövek a szabadalmi jog egyetemes fejlődésében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 8. (118.) évf. 1. sz., 2013. augusztus, p. 53–54.

⁵⁸ A bifurkáció Németországban az 1877. évi szabadalmi törvénnyel jelent meg, és e törvény közvetítésével terjedt el Európában.

⁵⁹ *Charleen Fei*: Justice Delayed is Justice Denied? The Principle of Bifurcation in the German Patent Litigation System. Wake Forest Journal of Business and Intellectual Property Law, 14. évf., 2014, p. 625; *Tyler J. Dutton*: Jurisdictional Battles in Both European Union Cross-Border Injunctions and United States Antisuit Injunctions. Emory International Law Review, 27. évf., 2013, p. 1181.

⁶⁰ A bitorlási perek 80-90%-a a düsseldorfi, a mannheimi és a müncheni bíróság előtt zajlik.

⁶¹ *Jeff Becker*: On Creating Specialized Patent District Courts: Why H.R. 34 Does Not Go Far Enough to Address Reversal Rates in District Courts. SMU Law Review, 61. évf., 2008, p. 1624.

döntéseinek felülvizsgálatára, illetve a megsemmisítési keresetek elbírálására terjed ki.⁶² A BPG öttagú tanácsban ítélik, amely két jogi képesítésű és három műszaki képesítésű bíróból áll. Mind a BPG elsőfokú, mind pedig a tartományi fellebbviteli bíróságok másodfokú döntéseivel szemben a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz lehet fordulni, amely öt hivatásos bíróból álló tanácsban ítélik végső fokon.

Kétségtelen, hogy a szakosított iparjogvédelmi bíráskodás terén Anglia és Németország rendelkezik a legrégebbi hagyományokkal Európában, amelyeket az utóbbi évtizedben több ország is megpróbált adaptálni. Finnországban 2013-ban a Market Court mint szakosított bíróság hatáskörébe kerültek a szellemi tulajdon-védelmi perek.⁶³ A Market Court 1978 óta létezik Finnországban, azonban eredetileg csak versenytörvényes perek tárgyaló különbíróság volt. 2013 előtt a szabadalmi perekben a helsinki helyi bíróság rendelkezett kizárólagos hatáskörrel, amelynek döntése ellen a rendes bírósági szervezetrendszeren belül az általános szabályok szerint lehetett jogorvoslattal élni. A szerzői jogi perekben pedig az általános illetékességi szabályok érvényesültek.⁶⁴ Finnországban a rendes bírósági szervezettől elkülönült, kétszintű közigazgatási bíráskodás létezik, így 2013 előtt a finn szabadalmi hivatal döntése ellen a regionális közigazgatási bíróságokhoz, végső soron pedig a legfelső közigazgatási bírósághoz lehetett fordulni. E közigazgatási bíróságok a hivatal döntését mint közigazgatási határozatot az általános szabályok szerint bírálták el. 2013-tól a Market Court Act a Market Court meglévő hatásköreit bővítette úgy, hogy abba a hivatal határozatainak felülvizsgálata, illetve a bitorlási és megsemmisítési perek elsőfokú elintézése is beletartozik. Ezzel Finnország egyszintű szakosított bíróságot állított fel, amely a német szabályozástól három ponton is eltér. *Egyrészt* Németországban a BPG kizárólag szellemi tulajdon-védelemmel foglalkozik, míg Finnországban a Market Court speciális pertípusokkal is. *Másrészt* Finnországban a szakosított bíróság jár el bitorlási perekben, míg a német szabályozás azt a rendes bíróságokra hagyta. *Harmadrészt* a fellebbvitel tekintetében a finn szabályozás nem egységes, ugyanis a szabadalmi hivatal határozatának felülvizsgálata első fokon a Market Court hatáskörébe, másodfokon viszont a legfelső közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik, míg minden más ügyben végső fokon a legfelsőbb bíróság jár el.

A Svédországban 2016 óta működik szakosított iparjogvédelmi bíráskodás. 2016 előtt a stockholmi helyi bíróság rendelkezett kizárólagos illetékességgel és hatáskörrel a bitorlási és megsemmisítési keresetekben, a fellebbvitel pedig az általános szabályok szerint alakult.⁶⁵ A finn szabályozáshoz hasonlóan a svéd szabadalmi hivatal határozatainak a felülvizsgálata elkülönült közigazgatási bírósági szervezetben zajlott. 2016 óta a Patent and Market Court látja el a Svéd Szabadalmi Hivatal határozatainak bírósági felülvizsgálatát, és egyúttal első

⁶² Patentgesetz 65. §.

⁶³ Market Court Act 99/2013, Market Court Procedure Act 100/2013.

⁶⁴ *Petri Rinkinen-Parviainen*: Market Court takes over civil IP matters in Finland. *Managing Intellectual Property*, 231. évf., 2013, p. 58.

⁶⁵ *Zuallcoble*: i. m. (28), p. 28.

fokon mind a bitorlási, mind a megsemmisítési perekben is eljár. Fellebbviteli fóruma – minden esetben – a Patent and Market Appeal Court, amely szintén szakosított bíróságként működik.⁶⁶ A svéd szabályozás hasonlít a finn megoldáshoz, azonban attól két ponton eltér. Egyrészt Svédországban a fellebbvitel is szakosított bíróság előtt zajlik, másrészt – annak ellenére, hogy Svédországban is a rendes bíróságoktól elkülönült, többszintű közigazgatási bírászkodás működik – a szabadalmi hivatal határozatainak felülvizsgálata a szakosított bíróságokon keresztül végső fokon a legfelsőbb bíróság előtt zajlik.

Svájcban 2012 előtt kantononként volt egy helyi bíróság kizárólagos illetékességgel felruházva.⁶⁷ 2011. január 1-jén hatályba lépett az új svájci polgári perrendtartás, amelyet a szabadalmi jogszolgáltatás reformja követett. Az új bírósági struktúrában centralizált és országos illetékességgel rendelkező bíróság állt fel, a Federal Patent Court (FPC).⁶⁸ A törvény 2012. december 1-jén lépett hatályba. A bíróság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a bitorlási és megsemmisítési keresetek⁶⁹ elbírálásában, és főszabályként legalább egy műszaki és két jogi végzettséggel rendelkező bíróból álló tanácsban ítélik.⁷⁰ A bíróság azonban nem rendelkezik hatáskörrel a szabadalmi hivatal határozatainak a felülvizsgálata tekintetében, ugyanis az – a 2012 előtti szabályozáshoz hasonlóan – a Szövetségi Közigazgatási Bíróság elé tartozik.

A Portugáliában 2012. március 30. napján hatályba lépett szervezeti reform szintén egy szakosított bíróságot (Intellectual Property Court) állított fel.⁷¹ A lisszaboni székhelyű bíróság első fokon jár el az összes iparjogvédelmi és szerzői jogi perben, így – ellentétben a finn, svéd vagy svájci szabályozással – a szerzői jogi jogsértések elbírálására is szakosított bíróságot rendel a portugál szabályozás.⁷² Ebből következik, hogy a német szabályozáshoz hasonlóan a portugál szabadalmi hivatal határozatainak a bírósági felülvizsgálatát a szakosított bíróság végzi.

Bár nem tekinthető államnak, az iparjogvédelmi bírászkodás kapcsán nem hagyható figyelmen kívül az EU és az általa felállított Egységes Szabadalmi Bíróság.⁷³ A hosszú évtizedeken át tartó próbálkozás, amely egy, a tagállamoktól elkülönült szabadalmi bíróság felállítására irányult, végül 2013 február 19-én vált valósággá, amikor a tagállamok aláírták a létrehozásáról szóló alapokmányt.⁷⁴ A bíróságot centralizált fórumrendszer jellemzi egy

⁶⁶ Végső fokon pedig minden pertípus esetében a legfelsőbb bíróság jár el.

⁶⁷ Ez 23 elsőfokú bíróságot jelentett, amely közül négy kereskedelmi bíróság volt.

⁶⁸ Bundesgesetz über das Bundespatentgericht vom 20. März 2009 (Stand am 1. Dezember 2012).

⁶⁹ I. m. (68), Art. 26.

⁷⁰ I. m. (68), Art. 21.

⁷¹ Law No. 62/2011 of 12 December 2011.

⁷² *António Andrade*: Portugal. In: *Robert L. Baechtold* (szerk): *Intellectual Property Review*. Law Business Research Ltd, London, 2012, p. 185; *Zuallcobley*: i. m. (28), p. 25.

⁷³ A Bíróság alapokmányát lásd részletesen: *Palágyi Tivadar*: *Az Egységes Szabadalmi Bíróság és annak egyezménytervezete*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évf. 3. sz., 2012, p. 22–63.

⁷⁴ Az ESZB létrehozásához vezető útról lásd bővebben: *Papp László*: *Út az egységes szabadalmi oltalom és az Egységes Szabadalmi Bíróság felé*. Miskolci Jogi Szemle, 9. évf. 1. sz., 2014, p. 134–147.

elsőfokú decentralizációval. Az elsőfokú bíróság párizsi székhellyel egy központi divízióból áll, amelynek londoni és müncheni részlege is lesz. Első fokon ezt egészítik ki a helyi és regionális divíziók. A helyi divíziók tagállamonként szerveződhetnek,⁷⁵ míg a regionális divíziót több tagállam közösen állíthat fel. A fellebbviteli bíróság Luxemburgban fog működni. A bíróság hatásköre az egységes hatályú európai szabadalmakra és az eddig is ismert európai szabadalmakra terjed ki. Az elsőfokú decentralizáció további sajátossága, hogy a megsemmisítési kereset – a megsemmisítési viszontkereset kivételével –, nemleges megállapítás iránti kereset és az Európai Szabadalmi Hivatal határozatainak a felülvizsgálata a központi divízió hatáskörébe tartozik. Ebből következik, hogy főszabály szerint a bitorlási perek a helyi vagy regionális divíziók előtt zajlanak. Mindez az eljárás nyelve szempontjából lényeges, hiszen a központi divízió előtt az érintett szabadalom megadásának a nyelve – azaz angol, német vagy francia – lesz az eljárás nyelve is, míg a helyi vagy regionális divíziók előtt az adott tagállam hivatalos nyelvén fog folyni az eljárás.⁷⁶ A fellebbviteli eljárásban pedig mindig az elsőfokú eljárás nyelvét kell használni.

A szakosított szellemi tulajdon-védelmi bíróságok kapcsán nyilvánvaló, hogy az utóbbi években Finnországban, Portugáliában, Svájcban, és Svédországban – és uniós szinten is – a centralizáció és a specifikáció oly mértéket öltött, amely indokoltá tette az érintett országokban a szakosított bíróságok felállítását. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy bár a bíróságok felállítása időben nagyon közel esett egymáshoz, mégsem beszélhetünk ezen fiatal szakosított bíróságok tekintetében egységes szervezeti modellről. A megvizsgált európai⁷⁷ országok közül összesen hat ország alkalmaz szakosított iparjogvédelmi bíróságot,⁷⁸ azonban ha kilépünk Európából, és áttekintjük az amerikai kontinens és Ázsia megoldásait akkor azt tapasztaljuk, hogy az elmúlt évtizedben ugrásszerűen megnőtt az igény a szakosított iparjogvédelmi bíróságról.

III.

Európán kívül az ötödik modellbe tartozó ország Ausztrália, Chile, Dél-Korea, Japán, Kína, Malajzia, Oroszország, Peru, Tajvan, Thaiföld, Törökország és az USA. Az említett országokban – az USA kivételével – az elmúlt évtizedben jelentős előrelépés történt a szakosított bíróságról. *Dél-Koreában* a szabadalmi hivatal (KIPO) határozatait 1998 óta a daejoni székhelyű szakosított bíróság, a Patent Court of South Korea vizsgálja felül. A bíróság valamennyi iparjogvédelmi intézmény esetében felülvizsgálati fórumként funkcionál.⁷⁹ A meg-

⁷⁵ Egy tagállamban maximum négy helyi divízió állhat fel.

⁷⁶ Kivéve, ha a felek az Európai Szabadalmi Hivatal által használt hivatalos nyelvekben állapodnak meg.

⁷⁷ Törökországot és Oroszországot, amelyek szintén szakosított bíróságokat alkalmaznak, a szerző nem sorolja az európai országok közé.

⁷⁸ Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a szellemi tulajdon-védelmi bíróságról terén megfigyelhető specifikáció más országokban ne érvényesülne. Vö.: második, harmadik és negyedik modell.

⁷⁹ *Zuallcoble*: i. m. (28), p. 17–18.

semmisítési keresetekben első fokon a KIPO, míg a fellebbvitel során a szakosított bíróság jár el.⁸⁰ A bitorlási perek azonban rendes bíróság elé tartoztak, s így a koreai szabályozás annyiban tért el a német megoldástól, hogy Németországban a megsemmisítési eljárásokban is a BPG jár el első fokon. 2016. január elsejétől azonban a bitorlási perek elbírálásában is centralizáció, illetve specifikáció figyelhető meg. 2016 előtt ugyanis közel 58 helyi bíróság járhatott el első fokon, míg 2016 január 1. után Daejon, Daegu, Busan, Gwangju és Szöul helyi bíróságai az illetékes elsőfokú bíróságok, míg a fellebbvitel a szakosított bíróság elé került. *Malajziában* 2007 óta működik szakosított iparjogvédelmi bíraskodás, amely két szinten szerveződött. Malajzia szövetségi állam, s így tartományi szinten tartományonként egy-egy Intellectual Property Session Court szerveződött, amely azonban csak büntetőügyekben jár el, és hat Intellectual Property High Court. A High Court a Session Court fellebbviteli fóruma, továbbá a magánjogi perekben is eljár, és a maláj szabadalmi hivatal felülvizsgálati fóruma is.⁸¹ *Tajvanon* 2007 óta működik vegyes folyamodású bíróságként megszervezett szakosított iparjogvédelmi bíraskodás. Az Intellectual Property Court (IPC) 2008 július 1-jén kezdte meg működését, amely valamennyi iparjogvédelmi jogintézmény magánjogi pereiben első fokon kizárólagos illetékességgel rendelkezik.⁸² Büntetőügyekben a helyi, rendes bíróságok járnak el első fokon, míg a fellebbvitel az IPC hatáskörébe tartozik, s ugyanígy a tajvani szabadalmi hivatal határozatait is a szakosított bíróság bírálja felül. Az elsőfokú magánjogi perekben egyesbíró, míg a többi hatáskörben háromtagú, speciális képesítéssel is rendelkező bírói tanács ítél.⁸³ A szabályozás sajátossága, hogy az erőteljes, és valamennyi iparjogvédelmi intézményre kiterjedő centralizáció ellenére a hivatal határozatainak harmadfokú elbírálása – a magánjogi és büntetőjogi perekől eltérően – nem a legfelsőbb bíróság, hanem a legfelsőbb közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik.

Az ázsiai országok közül *Japán* rendelkezik a legrégebbi iparjogvédelmi és specifikált jogszolgáltatási hagyományokkal. A második világháborút követően, 1961-ben a tokiói, majd 1964-ben az osakai helyi bíróságok kaptak kizárólagos hatáskört az iparjogvédelmi viták elbírálására. A helyi bíróságokon belül kizárólag iparjogvédelmi perekkel foglalkozó speciális tanácsok alakultak.⁸⁴ Ezt megelőzően, 1950-ban a Tokyo High Courton belül kizárólagos hatáskörrel rendelkező speciális tanács alakult, amely a japán szabadalmi hivatal felülvizsgálati fóruma is volt. 2002-ig ez további három tanáccsal bővült, így az ezredfordulón a Tokyo High Court négy olyan speciális összetételű bírói tanácsot tartott fent, amelyek kizárólag iparjogvédelmi perekkel foglalkoztak.⁸⁵ Mindez a japán fellebbviteli bíraskodásban

⁸⁰ Adjudicating Intellectual Property Disputes, International Chamber of Commerce, 2016, p. 12; *Pinyosinwat*: i. m. (11), p. 11, 14.

⁸¹ *Paul Goldstein, Joseph Straus* (szerk.): *Intellectual Property in Asia*. Springer, Berlin, 2009, p. 178.

⁸² The Intellectual Property Court Organization Act of 2007, Art. 3.

⁸³ I. m. (82), Art. 6.

⁸⁴ Jelenleg a tokiói helyi bíróságon négy, míg Osakában két speciális tanács működik.

⁸⁵ *Katsumi Shinohara*: Outline of the Intellectual Property High Court of Japan. AIPPI Journal, 2005. május, p. 131.

egyfajta „bírótság a bíróságban” volt, így nem meglepő, hogy a 2004-es szervezeti reform e speciális tanácsokat emelte ki és szervezte újjá mint Intellectual Property High Court⁸⁶ (IPHC). Mindezek alapján 2005 óta a tokiói és az osakai helyi bíróságok rendelkeznek kizárólagos illetékességgel a szabadalmi perekre,⁸⁷ míg a szerzői jogi, illetve egyéb iparjogvédelmi perekben ilyen centralizáció nincs.⁸⁸ A fellebbvitelt Japánban minden esetben az IPHC látja el, ideértve a japán szabadalmi hivatal döntéseinek a felülvizsgálatát is.⁸⁹

IV.

Az eddig ismertett országok szabályozása az elmúlt évtizedben mind Európában, mind Ázsiában a szakosított iparjogvédelmi bíraskodás irányába halad. Ennek ellenére nem állíthatjuk, hogy lenne valamilyen egységes szervezőelv vagy modell, hiszen az egyes megoldások a hatáskörök és a struktúrák tekintetében különböznek. Ez mutatkozik meg a bíróságok elnevezésének különbözőségében is, hiszen például Japánban az Intellectual Property High Court, Németországban és Svájcban a Federal Patent Court, Svédországban a Patent and Market Court, Oroszországban az Intellectual Property Court, Thaiföldön a Central Intellectual Property and International Trade Court elnevezést használjuk. Az elnevezéssel különbségek is sugallják azt a két tényezőt, amelyek leginkább megosztják az ötödik modellbe tartozó országokat: a hatáskör és az eljárási szintek. Bár ott, ahol szakosított iparjogvédelmi bíróság működik, általában a legtöbb szellemi tulajdon-védelmi per a szakosított bíróság hatáskörébe kerül, de a centralizáció nem mindig tökéletes. Továbbá látható, hogy a fellebbvitel során a szakosítás ritkán érvényesül, erre Svédország, Japán és az Egységes Szabadalmi Bíróság kapcsán találtunk példát.

Kétségtelen, hogy dogmatikailag a szellemi tulajdon-védelmi perek elintézésére a szakosított bíróságok a legalkalmasabbak, azonban ha az igazságszolgáltatást gazdasági, társadalmi közegbe helyezük, akkor árnyaltabb képet kapunk. A szakosított bíraskodás előnyei az alábbiakban foglalhatóak össze. *Egyrészt* az ilyen jellegű jogviták elbírálásában olyan bírók vesznek részt, akik a szükséges szaktudás, szakmai tapasztalat birtokában vannak. *Másrészt* a szakosított bíraskodás gyorsabbá teszi az eljárást, ezzel nemcsak hamarabb születik jogerős ítélet, hanem költséghatékonyabbá is teszi a szabadalmi pereket.⁹⁰ *Harmadrészt*, a szellemi tulajdon-védelem egy nagyon gyorsan és dinamikusán fejlődő jogterület, amelyhez hozzá-

⁸⁶ Act for Establishment of the Intellectual Property High Court No. 119 of June 18, 2004, amely 2005 április 1-jén lépett hatályba.

⁸⁷ *Ruth Taplin*: Intellectual Property and the New Global Japanese Economy. Routledge, London and New York, 2009, p. 58.

⁸⁸ *Mitsuyasu Matsukawa*: IP Litigation in Japan: Recent Trends and Future Perspectives. Mitsuyasu Matsukawa előadása 2016. január 29-én az IP Scholars Asia c. konferencián, p. 4; forrás: http://www.ip.courts.go.jp/vcms_lf/20160129Matsukawa.pdf.

⁸⁹ *Adrew Harding, Penelope Nicholson* (szerk): New Courts in Asia. Rotledge, London and New York, 2010, p. 83.

⁹⁰ *De Werra*: i. m. (3), p. 25.

járul a nemzetközi egyezmények – és Európában az uniós jog – ismeretének szükségessége. Mindez azt is jelenti, hogy ehhez a körülményhez a bírónak gyorsan kell alkalmazkodnia, amit egy szakosított szervezet szintén elősegít. *Negyedrész*t, a szellemi tulajdon-védelmi perekben sajátos eljárási szabályokra van szükség, amelyek egy szakosított szervezetben hatékonyabban tudnak érvényesülni.⁹¹ *Ötödrész*t, Európában a nemzeti szakosított bíróságok elláthatják az Egységes Szabadalmi Bíróság helyi vagy regionális divíziójának funkcióját is, mint ahogy az Finnországban, Németországban, Svájcban és Svédországban megfigyelhető lesz. Az előnyökkel szemben az alábbi hátrányok fogalmazhatóak meg. *Egyrész*t egy szakosított, azaz a rendes bíróságoktól szervezeti értelemben elkülönült bíróság felállítása drága lehet.⁹² *Másrész*t a szakosítás szervezeti értelemben centralizációt jelent, ami a bírósághoz való hozzáférhetőséget nehezíti meg. A decentralizált elsőfokú ítélkezés pedig csak a nagy területű országokban – mint például Törökország vagy Malajzia – képzelhető el. *Harmadrész*t, az ilyen szervezet a politikai és gazdasági hatásokra a rendes bíróságoknál sokkal érzékenyebben reagálhat.⁹³ *Negyedrész*t, a szakosított bíróságok szervezeti leválasztása néhány országban dogmatikai nehézséget okozhat az igazságszolgáltatás egységességének az értelmezésekor. *Ötödrész*t, nemcsak a bíróság felállítása, hanem működtetése és a bírák folyamatos továbbképzése is jelentős költségekkel jár.⁹⁴

Az előnyöket és hátrányokat mérlegre téve nyilvánvaló, hogy dogmatikailag a szakosított bíróságok a legelfogadhatóbbak, azonban a szellemi tulajdon-védelmi bíráskodásnál az adott ország területét, gazdasági teljesítőképességét és a szellemi tulajdon-védelmi oltalmi formákból fakadó speciális perek számát is figyelembe kell venni. Ebben az árnyaltabb megközelítésben a felállított öt modell közötti kapcsolat is más megvilágításba kerül. Az elsőtől az ötödik modell felé haladva ugyanis egyre erősebben érvényesül a centralizáció és a specifikáció, amely a szakosított bíróságokban éri el a csúcspontját. Ebből következik, hogy a második és a harmadik modellbe tartozó szervezeti megoldások is lehetnek hatékonyak, amennyiben a hatékonyság mérésénél az adott országban előforduló szellemi tulajdon-védelmi perek számát is figyelembe vesszük. Mindez a szakosított, illetve nem szakosított jellegről a bírói tanács összetételére tereli a figyelmünket. A szellemi tulajdon-védelmi perekben általában tanács jár el, s az egyesbíró intézménye ritkának mondható. E tanácsi formációra három megoldás képzelhető el. Az első szerint az eljáró tanácsban csak jogi képesítéssel rendelkező bírók vannak, akiknek nincs semmilyen további képzettségük a szabadalmi jog terén.⁹⁵ A második szerint a bírók rendelkeznek további szakképesítéssel vagy a szabadalmi jog terén speciális ismeretekkel. A harmadik szerint pedig műszaki képesítéssel

⁹¹ *De Werra*: i. m. (3), p. 26.

⁹² International Survey of Specialised Intellectual property Courts and Tribunals. London, 2007, p. 28.

⁹³ *De Werra*: i. m. (3), p. 28.

⁹⁴ *Jay P. Kesau, Gwendolyn G. Ball*: Judicial Experience and Efficiency and Accuracy of Patent Adjudication: An Empirical Analysis of the Case for a Specialized Patent Trial Court. *Harvard Journal of Law & Technology*, 24. évf. 2. sz., 2011, p. 404.

⁹⁵ Az elsőfokú eljárásokban ez a megoldás az, ami a legkevésbé elfogadható.

rendelkező ülnök kerül az eljáró tanácsba. A tanácsi formációk sajátos felépítése érdekesen alakul az Egységes Szabadalmi Bíróság kapcsán. Az elsőfokú eljárásban ugyanis főszabály szerint háromtagú tanács jár el, műszaki-tudományos képesítéssel rendelkező bíró csak a központi divízió előtti eljárásban lesz főszabály, a helyi vagy regionális divíziók esetében csak akkor lesz tagja a tanácsnak, ha a bíróság vagy a felek kifejezetten kérik.⁹⁶ Egyebekben a felek valamennyi elsőfokú eljárás kapcsán megállapodhatnak abban, hogy ügyükben csak jogi végzettséggel rendelkező egyesbíró járjon el.⁹⁷ A fellebbviteli bíróság azonban mindig öttagú tanácsban jár el úgy, hogy azt három jogi és két műszaki-tudományos képesítésű bíró alkotja. Az Egységes Szabadalmi Bíróság tanácsi formációi is azoknak a nagyon komoly politikai alkudozásoknak az eredményei, amelyek az egész kodifikációs folyamatot jellemezték, s amely miatt a bíróság előtt az Európában ismert valamennyi tanácsi formáció alkalmazható lesz.

V.

Áttérve a hazai szervezeti szabályozásra látható, hogy Magyarország az első és második modellbe tartozó ország. Magyarországon a szabadalmi bírászkodás a 19. század végéig nyúlik vissza, amikor az 1895:XXXVII. tc. felállította a Szabadalmi Hivatalt (1920-tól Szabadalmi Bíróság) és felettes fórumaként a Szabadalmi Tanácsot (1920-tól Szabadalmi Felsőbíróóság).⁹⁸ A korabeli német és osztrák szabályozás alapján ez egy részben bírói, részben közigazgatási hatósági jogkörrel rendelkező fórumrendszer volt, amelyben a kétszintű szakosított bírászkodás 1927-ig volt megfigyelhető. Az 1927:XXX. tc. megszüntette a Szabadalmi Felsőbíróóságot, és annak tanácsát a Kúriába integrálta. Érdeemes kiemelni, hogy már az 1895:37. tc. az engedélyezési, illetve a megadott szabadalmakkal összefüggő jogviták kapcsán érvényesítette a sajátos tanácsi összetételt, azaz a műszaki képesítésű szakember ülnökként való bevonását az eljárásba. A második világháborút követően, 1949-ben létrejött az Országos Találmányi Hivatal (OTH), amely a Szabadalmi Bíróság bejelentésekkel kapcsolatos hatáskörét vette át, míg a megadott szabadalmakkal összefüggő perek rendes bírósági útra kerültek. Az 1949. évi 8. tvr. a Szabadalmi Bíróságot megszüntette, s annak korábbi bírói osztályának hatáskörét a Fővárosi Ítéltábla kizárólagos hatáskörébe utalta. Az ítéltábla öttagú tanácsban járt el, amelynek két műszaki ülnökét az OTH-hoz kinevezett tanácstag-

⁹⁶ Megállapodás az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról, 2013/C 175/01 8. Cikk (5) bek.

⁹⁷ I. m. (96), Cikk (7) bek.

⁹⁸ Lásd bővebben: *Papp László: A szabadalmi jogvédelem történeti perspektívái.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2015, p. 52–85; *Papp László: A szabadalmi hatósági funkciók alakváltozásai és eljárási rendje, 1896–1949 in: Tőszegi Zsuzsanna (szerk.): Egy hivatás 120 éve.* Typotex, Budapest, 2016, p. 67–105; *Papp László: Rendes bíróság – különbíróóság. A szabadalmi jogszolgáltatás megszervezésének elméleti kérdései a századfordulón. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évf. 3. sz., 2016. június, p. 142–152; Papp László: The Institutional Frameworks of Legal Debates in the Field of Industrial Law, Especially the Solutions During the Age of Dualism and the Horthy Area in: *Jakab Éva (szerk.): Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive.* SZTE ÁJTK, Szeged, 2014, p. 119–125.*

ok közül lehetett kiválasztani. Ezzel a megoldással Magyarországon megszűnt a szakosított szabadalmi bírászkodás. Második szabadalmi törvényünk, az 1969:II. tv. az OTH-nak a szabadalom megadása, a szabadalmi oltalom megszűnésének megállapítása, illetőleg újra érvénybe helyezése, a szabadalom megsemmisítése és a nemleges megállapítás kérdésében hozott határozatának felülvizsgálatát a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességébe utalta.⁹⁹ A Fővárosi Bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban járt el, ahol két bírónak felsőfokú vagy azzal egyenértékű műszaki képesítéssel kellett rendelkeznie. Ebből következik, hogy 1969-től a műszaki ülnökök alkalmazása helyett a jogalkotó az eljáró bíróktól várta el a speciális képesítés megszerzését, ami felsőfokú műszaki vagy azzal egyenértékű képesítést jelentett. A felsőfokú műszaki végzettség egyrészt a műszaki egyetem oklevelét jelentette, amellyel egyenértékű volt a tudományegyetemen szerzett biológusi, fizikusi, kémikusi, gyógyszerészeti oklevél. Azonban az igazságügyminiszter egészen 1996. január 1-ig egyéb képesítést is egyenértékűnek fogadhatott el. Mindezekből látható, hogy 1969 után a szakosított bírászkodás nem állt vissza, azonban a sajátos tanácsai formációt kialakítva második szabadalmi törvényünk az elsőfokú bírósági eljárásban érvényre juttatta a specifikációt.

1996. január 1-jén hatályba lépett harmadik és a mai napig hatályos szabadalmi törvényünk, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény, amely a 1969-es szabályozást tartotta fenn, azaz az elsőfokú szabadalmi perekre a Fővárosi Törvényszék kizárólagos hatáskörét és illetékességét állapította meg az ismertetett tanácsai összetételben.¹⁰⁰

VI.

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt évtizedben több európai és Európán kívüli ország jogalkotásában előtérbe került a szakosított szellemi tulajdon-védelmi bírászkodás. Ennek ellenére a szakosított szellemi tulajdon-védelmi bírászkodás szervezetére egységes definíció továbbra sem adható. S bár a 21. század meghatározó tendenciája – különösen kiemelve az Egységes Szabadalmi Bíróság felállítását – minden bizonnyal a szakosított bírászkodás lesz, ennek ellenére nem lehet kizárólag emellett a szervezeti megoldás mellett lándzsát törni. Ugyanis kétségtelen, hogy a szakosított megoldás dogmatikailag a legigazolhatóbb, azonban a bírósági szervezetet mindig az adott ország gazdasági, társadalmi szükségleteinek a fényében kell értelmezni. Mindez a kis és közepes országok számára gazdaságilag indokolatlanná teheti a különbíróság felállítását, hiszen a működőképesség hatékonysága kérdőjelezhető meg egy olyan bíróság esetén, amelynek illetékességi területén nem keletkezik annyi jogvita, amely a bíróság fenntartását indokolttá tenné. Ezért tapasztaljuk azt, hogy Európában is az erős és iparjogvédelmi szempontból aktív gazdaságok engedhetik meg maguknak a szakosított bírászkodást. Ebben az összefüggésben az Egységes

⁹⁹ A találmányi szabadalmakról szóló 1969:II. tv., 57. § (1) bek.

¹⁰⁰ Csécsy György: A szellemi alkotások joga. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007, p. 146.

Szabadalmi Bíróság decentralizált elsőfokú fórumrendszere különös jelentőséget nyer, hiszen a kisebb, szomszédos országok számára is lehetővé válik, hogy két-három ország összefogva, egy regionális divíziót állítson fel. Kétségtelen, hogy ezek a divíziók csak európai és egységes hatályú európai szabadalmakkal összefüggő perekben járhatnak majd el, azaz nemzeti szabadalmi perekben nem. Azonban ha megnézzük a nemzeti úton benyújtott szabadalmi bejelentések számát, az 2015-ben 633 volt, míg ugyanebben az évben az európai szabadalmak magyarországi hatályosítása iránt 3582 bejelentés érkezett.¹⁰¹ Ebből is látható, hogy az Egységes Szabadalmi Bíróság működésének megkezdését követően az európai szabadalmakkal összefüggő jogviták e bíróság elé kerülnek, ami tehermentesíti a nemzeti bíróságokat. Ezt követően a nemzeti bíróságok hatásköre kizárólag a nemzeti bejelentések alapján megadott szabadalmakra terjed majd ki, ami még inkább kétségbe vonja a kis és közepes országok esetében a szakosított bíráskodás gazdasági racionalitását.

Magyarországgal kapcsolatban megállapítható, hogy a modern iparjogvédelem első óráitól kezdve a szabadalmi bíráskodásban a specifikáció mindvégig jelen volt. Kezdetben ez egy mai értelemben szakosított különbíróságot jelentett, amelyet 1949-től egy kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel bíró speciális tanácsi formáció váltott fel a rendes bíróságon belül. Magyarországon a szabadalmi jog terén – az Európában teljesen elfogadott – bifurkáció érvényesül, így a megsemmisítési keresetekben az SZTNH mint közigazgatási szerv dönt első fokon, amely határozat a Fővárosi Törvényszék előtt megtámadható. Így Magyarországon a speciális tanácsi összetétel a bírósági szakban csak a Fővárosi Törvényszék esetén érvényesül, a fellebbvitel során már nem. Ez az, ami megkülönbözteti a hazai megoldást az ebbe a modellbe tartozó – francia, fehérorosz, görög, holland, német, norvég, olasz és román – szabályozástól. Ebből adódóan a hazai szabályozással szemben kritika csak annyiban fogalmazható meg, hogy a Fővárosi Ítéltáblán mint másodfokú bíróságon belül „csak” jogi képesítéssel rendelkező bírák ítéleznek, azaz az első fokon jelentkező specifikáció a fellebbvitel során hiányzik. Azonban az is igaz, hogy a táblabíráskodásra Magyarországon soha nem volt jellemző a speciális összetételű tanácsi formáció, hiszen az az ítéltábla rendes bírósági szervezetben elfoglalt helyéből nem következik. Így a hazai szervezeti megoldással szembeni egyetlen kritika valójában történeti okokra vezethető vissza, hiszen akkor, amikor a jogalkotó 1949-ben megszüntette a Szabadalmi Bíróságot és vele együtt a Kúrián belül működő Szabadalmi Tanácsot, elmulasztotta a specifikáció érvényre juttatását a fellebbviteli eljárás során, amelyet azóta sem kívánt orvosolni.

¹⁰¹ Iparjogvédelmi statisztikai adatok 2015. SZTNH, Budapest, 2016, p. 2: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/iparjogvedelmi_statistika_2015.pdf.